

de religiösa idéerna ej alltjämt vandra omkring oss i tiggareskepnader, utan de måste tillägna sig den skönaste form. —

Härtill ett par anteckningar i marginalen till några punkter i Herr Nyvalls genmäle. Jag gör dessa anteckningar icke därför, att dessa punkter äro för Herr Nyvalls resonnemang av väsentlig betydelse, utan därför, att de äro några ofta upprepade inpass, som synes bestickande men som ej tåla ett närmare skärskådande.

1. Herr N. skriver: »Hela den riktning mot en strängare stil och en rikare liturgi, som fått så mäktiga uttryck i denna tid — och som i och för sig kan ha berättigande — kan den måhända icke utgöra en fara för det andliga livet inom Kyrkan?» — Uppställer man frågan på detta sätt — vilket ofta sker nutilldags — har man därmed förutsatt, att strävandet efter den rikare formen innebär ett sysslande med formen för formens egen skull och att detta strävande icke utgör ett uttryck för ett andligt liv, som med skapandets inre tvång vill utgestalta formen, så att den utgör ett i görligaste mån adekvat uttryck för den andliga upplevelsen. Det torde ej vara för mycket begärt, att ett sådant påstående — i sig innebärande en fruktansvärd dom över en samtida rö-

relse — bör stödjas av bevis. — Vidare måste här sägas, att om ett andligt liv ej tar sig uttryck i omsorg om formen, löper livet självt fara att vanställas och dess andliga innehåll att avtrubbas. I arbetet med formens utgestaltande måste anden bevisa sin livskraft. Ty lika visst som »Form utan Ande är tom», lika visst är ock »Ande utan form död» för att citera skaldens ord.

2. Herr N. skriver: »Under andliga vartider har man sjungit av *hjärtat* — kanske nog så enkla sånger — men vem vågar påstå, att icke denna sång var *skön*, emedan den bröt fram spontant och levande som en den frigjordas själens jublande segersång?» — Denna sång var och är *skön* i den mån, som den varit eller är ett i huvudsak sant uttryck för den andliga upplevelsen. I samma mån den andliga upplevelsen ej rymmes i dessa sånger, d. v. s. då själen, när den är uppriktigt införd sig själv, måste konstatera inkongruens mellan upplevelsen och dess uttryck, mellan innehåll och form, är och blir denna sång *oskön*, ty den är osann, den är en förklädnad, och all andlig förklädnad är *oskön*, icke blott den överdrivet rika men ock den demonstrativt torftiga.

A. Adell.

Recensioner.

Robert Will: *Le Culte, Étude d'Histoire et de Philosophie religieuses*. Tome premier. Strasbourg, Paris 1925. 458 s. 40 fr.

Robert Will: *Le Culte mystique*. Strasbourg, Paris 1924. 47 s. 1,40 fr.

Robert Will, professor vid den protestantiska fakulteten i Strasbourg, har med dessa tvenne arbeten framlagt ett par utomordentligt intressanta studier i kultens väsen. Det förra framställer trenne kultiska typer: *Le sacrifice*, *le mystère*, *la prière*. I den första typen ser författaren ett medel till mystisk gemenskap samt en »principe de spiritualité religieuse et morale». Denna typ får emellertid en relativt kortfattad behandling. Den andra typen, *le mystère*, under vilken rubrik såväl Dopet som Nattvarden (inom de olika konfessionerna) analyseras, får ett något större utrymme, under det att det egentligen är den tredje typen, *la prière*, som synes mest ha intresserat författaren. Här beskrives predikan. Den betraktas såsom ett kultiskt moment i Gudstjänsten. Predikan är en »fonction prophétique (sacramentelle)»,

och dess uppgift är att föra fram tillbedjan samt giva åhöraren en numinös förnimmelse av den Heliges presens. Den är alltså i sin fullkomning en bön. Men inte endast en individuell bön. Ordet giver solidaritet, och predikan är att anse såsom en kollektiv bön, emedan den, såsom Luther säger, är Guds Ord. Den är då en *communio* mellan Gud och församlingen i ordets form, alltså enligt Wills definition en bön. Sakramenten, som förut behandlats såsom *sacrificiella* och *mysteriösa* faktorer i Gudstjänsten, framställas nu här såsom *bönemoment*, i det att de innehålla »une expression symbolique et une confirmation effective de la communion divine». Till den kulturella bönen räknas även »le cantique et la musique religieuse». Koralen får här en historisk undersökning samt en essentiell analys, båda av stort intresse.

Will anser, att det gudomliga i kulten visar sig dels såsom mysteriet, dels såsom uppenbarelse. Dessa tvenne former hava nu motsvarande korrelat i de »kultiska attityderna», tillbedjan (*l'adoration*)

och uppbyggelse (l'édification). Denna sista framställning är måhända från viss synpunkt den mest intressanta. Man måste emellertid beklaga, att författaren med sina både vida och djupa insikter i kulten icke förstått, att liturgien icke låter sig praktiskt utforma efter aldrig så skarpsinniga analyser av dess väsen. Den är nämligen historiskt bestämd genom traditionen. Nu slutar författaren sin ytterst värdefulla undersökning med ett förslag till Gudstjänst av synnerligen tvivelaktigt värde, ett förslag, vari de tre typerna och de tvenne attityderna i kulten skulle komma till sin rätt. Förslaget står i bästa överensstämmelse med den föregående analysen men saknar den rot, som skulle skänkt det liv, nämligen försänkning i traditionen.

I »Le Culte mystique» vill författaren söka giva ett svar på frågan »Är kulten

överhuvudtaget förenlig med mystikens väsen?» Svaret sökes genom en religionshistorisk revy. Resultatet bliver, att mystiken i fråga om det synliga (»rayon visuel») visar sig älska dunklet, skuggorna, mörkret och natten, liksom den i »sphère spatiale» söker tomheten, vidden och för-enklingen i linjerna. När det gäller ljud, är tystnaden mera uppskattad än tonen, tonen dock mera än ordet. I tankens värld rör sig mystiken framför allt med abstraktionen och i religionens provins med »l'instinct numineux». På grundval av dessa resultat söker nu Will att i anslutning till Otto konstruera en mystisk kult. Denna kan emellertid endast få betydelse för en fåtalig elit. Håri torde författaren lyckligtvis hava lika rätt som i sin intressanta och på originella synpunkter rika religionsvetenskapliga analys.

Gunnar Rosendal.

Meddelanden.

Kyrkomusikdagar i Helsingfors. Styrelsen för Finlands svenska kantororganistförening inbjuder kantorer-organister ävensom övriga för saken intresserade att deltaga i kyrkomusikdagar, som försiggå i Helsingfors den 13—15 nov. innevarande höst. Programmet omfattar bl. a. föredrag och diskussion i olika grenar inom kyrkomusiken, såsom liturgik, körledning och tonbildning, orgelspel m. m. Som föredragare ha landets främsta män på området utlovat sin medverkan. I programmet ingår jämväl en gudstjänst med rikare musikaliskt program. Närmare detaljer om programmet meddelas senare.

Anmälningar till deltagande — som är kostnadsfritt — böra skriftligen, före 1 nov., sändas till mötets sekreterare, Elis Mårtensson, V. Chaussén 25, Helsingfors.

Prisnedsättning. Årgångarna 1926 och 1927 av Tidskrift för kyrkomusik och svenskt gudstjänstliv kunna nu erhållas till ett nedsatt pris av kr. 2: 25 för vardera årgången. Rekvisition torde ställas direkt till förlaget.

Nya orglar. Simrishamns stadsförsamling har med A. Mårtenssons orgelfabrik i Lund kontrakterat om en ny orgel, omfattande 17 stämmor, fördelade på 2 man. och pedal.

Med samma firma har Hjortsberga församling (Lunds stift) träffat avtal om leverans av en ny orgel, omfattande 12 stämmor, fördelade på 2 man. och pedal.

S:t Peters Klosters kyrka i Lund har, i samband med kyrkans restaurering, erhållit ny orgel, som omfattar 14 stämmor, fördelade på 2 man. med delvis självständig pedal. En del av den gamla orgelns 10 stämmor ha kommit till användning i den nya. Den nya orgeln har dragit en kostnad av 11,000 kr.

Kantorsval. Till kantorer vid förenade tjänster ha valts: i Lekeryd G. Åhman därstädes; i Tunaberg P. E. A. Eriksson därstädes; i Morup G. Ring, Alingsås; i Pajala N. I. V. Sikström, Hörnefors; i N. Ullerud F. Sjökvist, Ö. Ullerud; i Villstad O. Persson, Kristdala.